

Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрлігі

**Қазақ тілі емлесінің негізгі ережелерінің жобасын
қоғам арасында талқылауға арналған
КӨМЕКШІ ҚҰРАЛ**

2018 жыл

Жаңа емле

Ахмет Байтұрсынұлы атындағы
Тіл білімі институты әзірледі

- ➔ қазіргі жазу дәстүрін сақтау
- ➔ өткен жазу тәжірибесін негізге алу
- ➔ жинақы, ықшам жазу

Емле ережелерінің құрылымы

- әріптер
- түбір мен қосымша
- бірге жазылатын сөздер
- бөлек жазылатын сөздер
- дефиспен жазылатын сөздер
- бас әріп
- қысқарған сөздер
- кейбір кирилл әріптері және шеттілдік сөздер
- тасымал

Емле ұстанымы (принципі)

• морфологиялық па, фонематикалық па?

- *доп(ы) ~ добы*
- *кек (і) ~ кегі*
- *қазақ(ы) ~ қазағы*
- *көк(і) ~ көгі*
- *ой(ы)на ~ ойна*
- *бүй(і)рек ~ бүйрек*

Ереже не себептен осылай құрылымдалған?

- қазақ тілінде дауыстылар үндесімді айқындайды;
- дауыстылар әрпі арқылы қай үндесімді таңбалайтынымыз анықталады;
- түбір мен қосымша емлесі арқылы жазу мен ауызша сөз арасы ажыратылады;
- жазылуы қиын орфограммалар емлесі беріледі

Жаңа емледегі жаңалықтар

Төл сөздерде

*aýyl – aýly, daýys – daýsy,
oryn – orny, árip – árpi*

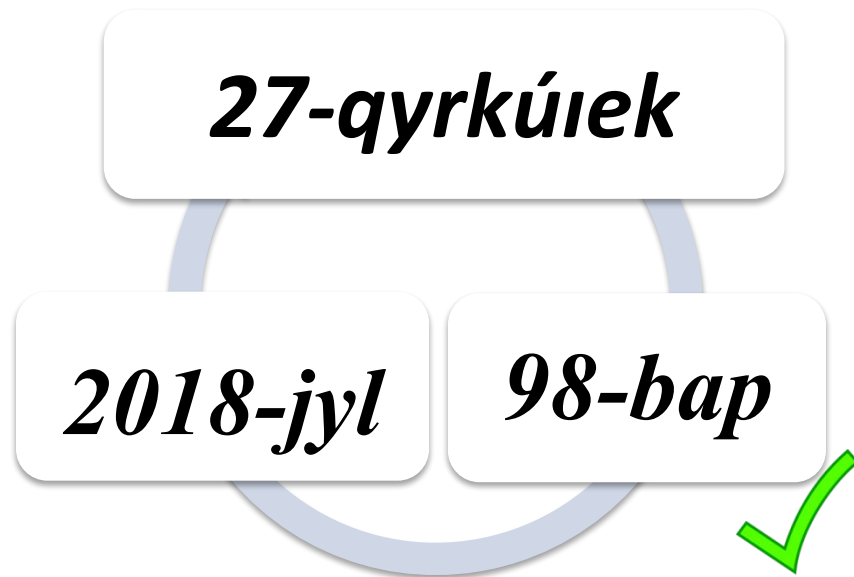
Біріккен сөздер

- *ortaazialyq*, *jerjúzilik*, *arampiğyldyq*, *búkilálemdik*,
jalpyhalyqtyq, *áyyzashar*, *atqaminer*; *ashatuiaqtylar*,
balyqqorektiler, *jalańkózdieler*, *ağashkemirgishter*;
kespekeskish, *sharyabasty*, *nemketi*, *súkeisalady*; *alypqashpa*,
baykespe, *janbagys*, *kireberis*, *kúnkóris*; *ayaqyzdyrgy*,
ayasúzgi, *bórioınaq*
- *ásiresolshyl*; *birjutym*, *birqainatym*; *kópmándi*,
kópmúshe; *jalpyulttyq*, *jalpymemlekettik*;

• *aralyq, qumar, jandy, taný, tanym, jai, hat, aqy, ishilik* сөздерімен келген атаулар бірге жазылады: *halyqaralyq; ataqqumar; ultjandy; jaratylystaný; tiltanym; jylyjai; ashyqhat (ashyqhat sylay); zeinetaqy; mekemeishilik; ákimsymaq*

• *shóp, gúl, tiken, japyraq, tamyr, qus, balyq, qurt, jidek, jemís, qat* сияқты жалпы атау болып келетін ботаникалық атаулар бірге жазылады: *emenshóp, qoñyraýshóp; kúmesgúl, qaltagúl; sortiken, shaғыrtiken; túmejapyraq, sútjapyraq; altyntamyr, beltamyr; totyqus, kókqus; taraqbalyq, qylyshbalyq; qaraqurt, bósirqurt; qyzyljidek, itjidek; tamyrjemis, torjemis; qaraqat, qyzylqat.*

Жаңа емледегі жаңалықтар

2018-jyly 5-qyrkúiekte Ahmet Baitursynulynyń 146 jyldyǵy ataldy.

Жаңа сөздер

• *alúmin***ı**

• *kalı***ı**

• *klas***s**

• *hol***ı**

• *bankı***ñ**

• *brıfı***ñ**

• *kordınat***t**

UNESCO
NATO

• *pove***s**

С о н ы м е н

ҚАЗАҚ ТІЛІ ЕМЛЕСІНІҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ

- өңірлерге таратылады
- ұсыныс, пікірлер жиналады
- ұсыныстар ескеріледі

□ **Соңғы нұсқа үкімет
қаулысымен бекітіледі.**